

Kurinpitokeinot perusopetuksessa ja toisella asteella –webinaari 26.4.2023

Tilaisuus tallennetaan. Pidättehän ystävällisesti mikrofonit ja kamerat suljettuina.

Ohjelma klo 14.00 -16.00

- Tervetuloa
 - Laura Francke yksikön päällikkö, opetusneuvos, Opetushallitus
- Kurinpitokeinojen ja lapsen edun ensisijaisuuden lainsäädäntömuutokset vuodelta 2022
 - Jenni Nuutinen hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön osasto
 - Maria Soininen hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto
- Kurinpitokeinot ja turvaamistoimet perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ja TUVA-koulutuksessa
 - Olli Korhonen juristi, Opetushallitus
 - Heidi Ruonala juristi, Opetushallitus
- Kysymykset ja keskustelua
 - Ennakkokysymykset
- Lopetus

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Kurinpitokeinojen ja lapsen edun ensisijaisuuden lainsäädäntömuutokset vuodelta 2022

Hallitussihteeri Jenni Nuutinen
Hallitussihteeri Maria Soininen

Opetus- ja kulttuuriministeriö

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Sekä perusopetusta että toista astetta koskevat lainsäädäntömuutokset

Lapsen edun ensisijaisuus

”Perusopetusta/koulutusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.”

- Perusopetuslain 3 a §, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 2 §:n muutos, lukiolain 2 §:n muutos, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain (TUVA-laki) 2 §
- Säännösten tarkoituksena on vahvistaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanoa ja selkeyttää opetuksen ja koulutuksen järjestäjän velvollisuutta ottaa lapsen etu ensisijaiseksi ratkaisuperusteeksi lasta koskevilla asioilla tapaus- ja tilannekohtaisesti.
- Korostaa lapsen oikeutta esittää omat näkemyksensä ja saada ne huomioon otetuiksi itseään koskevilla asioilla.
- Mikäli lain säännöstä voidaan tulkita useammalla kuin yhdellä tavalla, tulisi valita se tulkinta, joka palvelee tehokkaimmin lapsen etua.

Kaksoisrangaistavuuden kiellon kumoaminen opetustoimen säädöksistä

- Kurinpitomenettelyn suhde syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun, ns. kaksoisrangaistavuuden kiello, kumottiin.
- Aikaisempi sääntely on jättänyt tulkinnanvaraiseksi, onko rikosoikeudellinen menettely mahdollista, jos asiassa on määrätty kurinpitorangaistus.
- Opetustoimen lainsäädännön kurinpitorangaistukset eivät lähtökohtaisesti ole rangaistusluonteisia.
- Terminologinen muutos: kurinpitorangaistus → kurinpitotoimi
- Muutos parantaa opetustoimen säädöksiin sisältyvien kurinpitotoimien käytettävyyttä, vaikka samassa asiassa olisi käynnistynyt tai olisi mahdollista käynnistää rikosoikeudellinen prosessi.

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Keskeiset perusopetuslain lainsäädäntömuutokset

Oppilaan ja oppilaan huoltajan osallisuus erottamistilanteessa

- Perusopetuslain 36 a §:n 2 momenttia muutettiin seuraavasti:

Opetuksen järjestäjän tulee järjestää opetus, joka estää määräajaksi erotetun oppilaan jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. *Oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus osallistua tässä momentissa tarkoitetun opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen.*
- Suunnitelman laatiminen oli aikaisemminkin velvoitteena.
- Oikeus osallistua suunnitelman laadintaan tarkoittaa tosiasiallista osallistumismahdollisuutta. Oppilas ja huoltaja tulee esimerkiksi kutsua suunnitelman laatimista koskevaan tilaisuuteen tai antaa mahdollisuus tutustua ja vaikuttaa suunnitelman sisältöön.
- Oppivelvollisen ja huoltajan vastuu oppivelvollisuuden suorittamisesta ja valvonnasta korostuu erottamisen aikana.
- Vrt. toinen aste: Oppivelvollisuuslaki 8 §

Opetuksen epääminen 1/2

- Perusopetuslain mukainen opetuksen epäämistä koskeva aika laajeni jäljellä olevan koulupäivän lisäksi myös seuraavaksi päiväksi (perusopetuslain 36 §:n 3 mom.)
- Opetuksen järjestäjällä on aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle oppilashuollon palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen.
- Lakimuutoksilla ei muutettu sitä periaatetta, että opetuksen epääminen on tarkoitettu äärimmäisen poikkeuksellisia tilanteita varten. Kyseessä on turvaamistoimenpide eikä ole tarkoitus, että sitä käytettäisiin tavanomaisena ojentamiskeinona.
- Perusopetuslain 36 a §:n 1 mom.: Opetuksen epäämisestä ilmoitetaan tarvittaessa koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle.

Opetuksen epääminen 2/2

- Perusopetuslain 36 §:n 3 momenttia täsmennettiin niin, että epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten palveluiden käyttäminen on oppilaalle vapaaehtoista, eikä oppilaalle ole velvollisuutta osallistua oppilashuollon palveluihin.
- Oppilaalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi. Oppilashuollon tukitoimien lisäksi suunnitelmassa tulee määritellä käytännöt toimet, joilla oppilaan turvallista ja hallittua palaamista opetukseen tuetaan. Näillä turvataan opetukseen palaavan oppilaan, toisten oppilaiden sekä koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevien henkilöiden turvallisuutta ja tuetaan hallittua koulutyöhön paluuta.
- Tukitoimenpiteet voivat liittyä esimerkiksi käytännön opetusjärjestelyihin, kuten istumisjärjestelyihin, opetusryhmän vaihtamiseen, koulunkäyntiavustajan antamaan tukeen, kasvatuskeskustelun järjestämiseen tai epäämistä edeltävän väkivaltaisen tai uhkaavan tilanteen läpikäymiseen oppilaan kanssa.

Oppilaan käyttäytymisvelvoitteen tarkentaminen

- Perusopetuslain 35 §:n 2 mom.:

Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. *Oppilaan on käyttäytyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.*

- Velvollisuuksia voidaan täsmentää opetuksen järjestäjän hyväksymissä järjestyssäännöissä. Oppilaille tulee mahdollistaa osallistuminen järjestyssääntöjen valmisteluun.

Oppilaan iän ja kehitystason huomioiminen

- Perusopetuslain 36 a §:n 1 mom.: Opetuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso.
 - Säännös viittaa jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamiseen ja oppilaan määräaikaiseen erottamiseen.
- Kurinpitotoimissa tulee huomioida oppilaan ikä ja hänen kehitystasonsa mukainen ymmärrys epäasiallisen käyttäytymisen luonteesta ja seuraamuksista.
- Lisäksi on arvioitava, ymmärtääkö oppilas tekonsa tai käyttäytymisensä sääntöjenvastaisuutta.

Muutoksenhakua koskevien säännösten täsmentäminen

- Perusopetuksen erityisen tuen päätöksen muutoksenhakua selkeytettiin (perusopetuslain 42 §:n 1 mom. 3 kohta).
- Erityisen tuen päätöksessä määrättyihin tulkitsemis- ja avustajapalveluihin voi vaatia oikaisua aluehallintovirastolta, jolloin erityistä tukea koskevan päätöksen muutoksenhaun käsittelee kokonaisuudessaan yksi muutoksenhakuviranomainen.
- Jos päätös tulkitsemis- ja avustajapalveluista tehdään muussa kuin erityisen tuen päätöksen yhteydessä, voi asiaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Keskeiset lainsäädäntömuutokset toisella asteella

Koulutuksen epääminen 1/2

- Täsmennettiin toisen asteen sääntelyä siten, että epäämisen aikana opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon psykologin tai kuraattorin kanssa, sekä järjestettävä muu opetukseen osallistumiseksi tarvittava tuki opiskelijan palatessa kouluun (ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 85 §, lukiolain 41 §).
- Koulutuksen järjestäjä tekee opiskelijalle suunnitelman, jossa määritellään käytännöt toimet, joilla tuetaan opiskelijan turvallista opetukseen paluuta.
 - Soveltuvien osin vastaavat toimet kuin perusopetuksessa

Koulutuksen epääminen 2/2

- TUVA-lakiin lisättiin uusi säännös opetukseen osallistumisen epäämisestä (26 § 1 mom.)
 - Opetukseen osallistumisen epäämiseen TUVA-koulutuksessa sovelletaan ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia
 - Opetukseen osallistumisen epääminen voidaan tehdä enintään kolmen työpäivän ajaksi (riippumatta siitä, minkä koulutusmuodon yhteydessä TUVA-koulutusta järjestetään)

Opiskelijan käyttäytymisvelvoitteen tarkentaminen

- Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. *Opiskelijan on käyttäytyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä*
- Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 94 §:n 2 mom. muutos, lukiolain 30 §:n 2 mom.,TUVA-lain 20 §:n 2 mom.
- Velvollisuuksia voidaan täsmentää koulutuksen järjestäjän hyväksymissä järjestyssäännöissä. Opiskelijoille tulee mahdollistaa osallistuminen järjestyssääntöjen valmisteluun.

Opiskelijan iän ja kehitystason huomioiminen

- Lukiolain 42 §:n 1 momenttiin ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 93 §:n 4 momenttiin tehtiin perusopetuslain 36 a §:ää vastaava lisäys
 - Kurinpitotoimea harkittaessa on otettava huomioon teon laatu sekä opiskelijan ikä ja kehitystaso.

Opettajan ja rehtorin ilmoitusvelvollisuus

- Lukiolakiin ja ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin lisättiin perusopetuslain (628/1998) 29 §:n (1267/2013) 7 momenttia vastaavat uudet momentit (lukiolain 40 §:n 7 mom., ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:n 6 mom.).
- Uusien säännösten mukaan koulun *opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.*

Rehtorin toimivallan täsmentäminen erottamistilanteessa

- Ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa ei ole enää mahdollista delegoida rehtorille päätäntävaltaa oppivelvollisten opiskelijoiden määräaikaisesta erottamisesta.
- Muiden kuin oppivelvollisten osalta korkeintaan kolmen kuukauden määräaikaisesta erottamisesta voi jatkossakin koulutuksen järjestäjän niin päättäessä päättää rehtori.
- Lukiolain 42 §:n 4 mom., ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 93 §:n 1 mom.

Muutos yksityisten ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimivaltaan

- Yksityisten ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimivalta päättää oppivelvollisen opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta sekä kurinpitotoimista siirtyi kunnille.
- *Rekisteröidyn yhteisön tai säätiön järjestämässä ammatillisessa koulutuksessa olevan oppivelvollisen opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta sekä opiskeluoikeuden pidättämisestä päättävä taho on jatkossa koulutuksen järjestäjän kotipaikan mukaisen kunnan asettama monijäseninen toimielin.*
- Kyseinen toimielin ottaa asian käsiteltäväkseen ja päätettäväkseen rehtorin esityksestä.
 - Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 93 §:n 1 mom.

Opiskelusta pidättämistä koskevan sääntelyn kumoaminen

- Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 60/2010 vp, s. 5) pitänyt mahdollisuutta pidättää rikoksesta epäiltynä olevan opiskelijan oikeus opiskeluun esitutkinnan ja syytteen käsittelyn ajaksi enintään vuodeksi kerrallaan ongelmallisena perustuslain 21 §:n oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin kuuluvan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 kappaleessa turvatun syyttömyysolettaman kannalta.
- Lukiolain 41 §:n 4 momenttiin sisältyi säännös opiskeluoikeuden pidättämisestä opiskelijan rikosepäilyn vuoksi. Perustusvaliokunnan lausunnossaan toteamat seikat huomioon ottaen kyseinen lukiolain säännös kumottiin (ammattillisesta koulutuksesta annetussa laissa tällaista säännöstä ei ollut).

Kiitos!

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kurinpitokeinot perusopetuksessa, toisella asteella ja TUVA- koulutuksessa

Kurinpitokeinot perusopetuksessa ja toisella asteella -webinaari
26.4.2023

Juristit Heidi Ruonala ja Olli Korhonen
Opetushallitus

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ja järjestyssäännöt

- Perusopetuslain 29 §:n, lukiolain 40 §:n ja ammatillisesta koulutuksen annetun 80 §:n mukaan:
 - Oppilaalla/opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön
 - Opetuksen/koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai muut sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä turvallisuutta ja viihtyisyyttä
- Katso järjestyssääntöohje [täältä](#)

Suunnitelma kasvatust keskustelujen ja kurinpitokeinojen käytöstä

- Perusopetuslain 29 § velvoittaa opetuksen järjestäjän ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatust keskustelujen ja kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.
- Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa **toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus** sekä **oppilaiden yhdenvertainen kohtelu**.
- Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista.
- Vastaavat säännökset löytyvät myös toisen asteen koulutusta koskevissa laeissa (lukiolaki 40 § ja laki ammatillisesta koulutuksesta 80 §).
- Opetushallitus on perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelman perusteissa antanut määräyksen suunnitelman laatimisesta. Ammatillisesta koulutuksesta on annettu erillinen määräys.

Suunnitelma kasvatustakeskustelujen ja kurinpitokeinojen käytöstä

- Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää **vain laissa mainittuja keinoja** ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan **hallinnon yleisiä oikeusperiaatteita**.
- Hallinnon yleisillä oikeusperiaatteilla tarkoitetaan hallintolaissa säädettyjä hallinnon oikeusperiaatteita.
 - Hallintolaki 6 §: Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Perusopetuslaissa säädetyt kurinpitokeinot

- Perusopetuslaissa on säädetty seuraavat kurinpitokeinot:
 - Kasvatuskeskustelu (35 a §)
 - Jälki-istunto (36 §)
 - Kirjallinen varoitus (36 §)
 - Määräaikainen erottaminen (36 §)
- Kasvatuskeskustelujen ja kurinpitokeinojen käyttö on sidottu perusopetuslakiin, jossa on määritelty, missä tilanteissa ja millä edellytyksillä em. keinoja on mahdollista käyttää. Muita kuin perusopetuslaissa säädettyjä kurinpitokeinoja ei voi käyttää.
- Samasta teosta voi seurata vain yksi kurinpitokeino.
- Aikuisten perusopetuksessa opiskelijalle voidaan 36 §:n 1 momentissa säädetyillä perusteilla antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. Muita kurinpitoa ja turvaamistoimia koskevia perusopetuslain säännöksiä ei sovelleta aikuisten perusopetukseen.

Kasvatuskeskustelu

- Perusopetuksessa kasvatuskeskustelu on **ensisijainen** tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen.
- Kasvatuskeskustelua voidaan käyttää, mikäli oppilas:
 - häiritsee opetusta
 - muutoin rikkoo koulun järjestystä,
 - menettelee vilpillisesti
 - kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti.
- Kasvatuskeskustelu kestää enimmillään kaksi tuntia ja se voidaan järjestää kerralla tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella.

Kasvatuskeskustelu

- Kasvatuskeskustelussa yksilöidään toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti yhdessä oppilaan kanssa ja tarvittaessa selvitetään laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä keinot koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi.
- Kasvatuskeskusteluun määrää koulun opettaja tai rehtori.
- Kasvatuskeskustelu tulee kirjata ja siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajille.
- Huoltajalle tulee varata mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun tai osaan siitä, jos se katsotaan tarpeelliseksi.

Jälki-istunto

- Perusopetuksessa oppilas voidaan määrätä jälki-istuntoon, jos oppilas:
 - häiritsee opetusta
 - muuten rikkoo koulun järjestystä
 - menettelee vilpillisesti
- Jälki-istunto voi kestää enimmillään kaksi tuntia.
- Jälki-istunnosta päättää koulun opettaja tai rehtori (perusopetusasetus 18 §).
- Jälki-istunnossa voidaan teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä, harjoituksia ja tehtäviä, joiden tulee olla kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia, oikeassa suhteessa oppilaan tekoon tai laiminlyöntiin sekä ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle sopivia.

Jälki-istunto

- Oppilas voidaan määrätä osallistumaan sellaisiin tehtäviin, jotka tukevat hänen jälki-istuntonsa aiheuttaneen toiminnan toistumisen tai jatkumisen estämiseksi tarkoitettuja kasvatuksellisia tavoitteita. Tällainen toiminta voi olla esimerkiksi avustamista yhteisen toiminnan järjestämisessä.
- Oppilas voidaan myös velvoittaa istumaan hiljaa jälki-istunnon ajan.
- Jälki-istuntoa ei voida järjestää siten, että oppilas joutuisi sen seurauksena jäämään pois opetussuunnitelman tai muun koulun toimintaa koskevan suunnitelman mukaisesta opetuksesta.
- Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys.
- Jälki-istunto tulee kirjata ja siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle.

Kirjallinen varoitus

- Perusopetuslaissa säädetyistä kurinpitokeinoista ainoastaan kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen määritellään kurinpitotoimiksi.
- Oppilaalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos oppilas:
 - häiritsee opetusta
 - muuten rikkoo koulun järjestystä
 - menettelee vilpillisesti.

Määräaikainen erottaminen

- Perusopetuksessa oppilas voidaan erottaa **enintään kolmen kuukauden määräajaksi**, jos oppilas:
 - häiritsee opetusta
 - muuten rikkoo koulun järjestystä
 - menettelee vilpillisesti
- Lisäksi edellytetään, että teko on vakava tai oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistään jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan.

Kurinpitokeinot tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa

- Tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa järjestämisluvassa määrätään, minkä koulutusmuodon yhteyteen valmentavan koulutuksen lupa myönnetään. Tämä järjestämisluvan mukainen määräys ratkaisee myös sen, mitä lakia kyseiseen koulutukseen kurinpitokeinojen osalta sovelletaan.
- Jos perusopetuksen yhteyteen järjestämislupa: perusopetuslain 36, 36 a, 36 b ja 36 d–36 g §:t lukuun ottamatta jälki-istuntoa koskevaa sääntelyä
- Jos lukion yhteyteen järjestämislupa: lukiolain 40–43 ja 45–48 §:t
- Jos ammatillisen koulutuksen yhteyteen järjestämislupa: ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80, 85–87, 89–93 ja 115 §:t .
- Jos kunta järjestää koulutusta ilman järjestämislupaa, sovelletaan kurinpitokeinojen osalta, perusopetuslakia.
- Opetukseen osallistumisen epäämiseen sovelletaan kuitenkin opetuksen järjestäjästä riippumatta ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia.

Kurinpitokeinot lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa

- Lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisia kurinpitotoimia ovat kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. (lukiolaki 41 §, laki ammatillisesta koulutuksesta 85 §) Vapaan sivistystyön oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen sovelletaan lukiolain kurinpitosäännöksiä.
- Opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä taikka toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan lisäksi määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi ja opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi. (lukiolaki 41 § ja laki ammatillisesta koulutuksesta 85 §)
- Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan oikeus opiskeluun voidaan pidättää, jos hän kieltäytyy 82 §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista tai, jos opiskelija kieltäytyy 82 §:n 4 momentissa tarkoitettua rikosrekisteriotteen nähtäväksi antamisesta.
- Ammatillisessa koulutuksessa opiskelija voidaan velvoittaa esittämään huumausainetestistä koskeva todistus, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena koulutukseen kuuluvissa käytännön tehtävissä ja 84 §:n muut edellytykset täyttyvät.

Kurinpitokeinon prosessi

- Perusopetuslaki 36 a §, lukiolaki 42 §, laki ammatillisesta koulutuksesta 93 §
- Ennen kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräaikaista erottamista on:
 - yksilöittävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti,
 - kuultava oppilasta,
 - hankittava muu tarpeellinen selvitys,
 - varattava huoltajalle tilaisuus tulla kuulluksi.
- Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa **päätös**.

Kurinpitokeinojen prosessi

- **Perusopetuksessa** määräaikaisesta erottamisesta päättää opetuksen järjestäjän asianomainen **monijäseninen toimielin**.
- **Toisen asteen koulutuksessa** ei-oppivelvollisen opiskelijan korkeintaan kolmen kuukautta kestävästä erottamisesta voi päättää koulutuksen järjestäjän niin päättäessä myös rehtori. Muissa tapauksissa päätöksen tekee monijäseninen toimielin.
- Kirjallisen varoituksen antamisesta voi opetuksen järjestäjän niin päättäessä päättää myös **koulun rehtori** (ammattillisessa koulutuksessa aina rehtori).
- Kun perusopetuksen oppilas on käyttäytynyt niin väkivaltaisesti tai uhkaavasti, että toisen oppilaan tai koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus on kärsinyt tai vakavasti vaarantunut, ja on olemassa ilmeinen vaara, että väkivaltainen tai uhkaava käyttäytyminen toistuu, määräaikainen erottaminen voidaan panna täytäntöön sen estämättä, ettei päätös ole lainvoimainen.

Kurinpitokeinon prosessi

- Määräaikaista erottamista koskevan päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta on päätettävä samalla kun määräaikaisesta erottamisesta päätetään.
- Perusopetuksessa opetuksen järjestäjän **tulee järjestää opetus**, joka estää määräajaksi erotetun oppilaan jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä.
- Erotetulle perusopetuksen oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva **henkilökohtainen suunnitelma**, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan.

Siivousvelvoite

- Perusopetuslaki 35 §
- **Koulun opettaja tai rehtori** voi **kasvatuksellisista syistä** määrätä oppilaan puhdistamaan tai uudelleen järjestämään oppilaan tahallaan tai huolimattomuuttaan likaaman tai epäjärjestykseen saattaman koulun omaisuuden tai tilan.
- **Edellytykset:**
 - tekijä on varmuudella tiedossa ja yksilöitävissä.
 - tehtävä tulee suorittaa valvotusti eikä se saa muodostua oppilaan ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle vaaralliseksi tai raskaaksi.
 - tehtävän suorittaminen saa kestää enempää kuin kaksi tuntia.
 - oppilas ei voi tehtävän suorittamisen vuoksi jäädä pois opetuksesta.
- Tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jos tehtävä suoritetaan oppilaan työpäivän ulkopuolella.
- Tehtävän suorittaminen tulee ottaa huomioon päätettäessä kurinpitokeinoista.

Oppilaan määrääminen tekemään kotitehtäviään

- Perusopetuslaki 36 §
- **Koulun opettaja tai rehtori** voi määrätä kotitehtävänsä laiminlyöneen oppilaan **työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena** suorittamaan tehtäviään.
- Oppilaan määräämisestä tekemään kotitehtäviään on ilmoitettava oppilaan huoltajalle.
- Oppilaan määrääminen tekemään kotitehtäviään tulee kirjata.

Oppilaan määrääminen poistumaan

- Perusopetuslaki 36 §, lukiolaki 41 § ja laki ammatillisesta koulutuksesta 85 §.
- **Koulun opettaja tai rehtori** voi määrätä opetusta häiritsevän oppilaan poistumaan **jäljellä olevan oppitunnin ajaksi** luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan.
- Koulun rehtori tai opettaja voi määrätä opetusta häiritsevän oppilaan poistumaan koulun järjestämästä tilaisuudesta.
- Oppilaan määräämisestä poistumaan on ilmoitettava oppilaan huoltajalle.
- Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, joka on poistettu oppitunnilta tai koulun tilaisuudesta, järjestetään tarvittava oppilashuolto.
- Perusopetuksessa oppilasta **ei saa jättää ilman valvontaa** poistumaan määräämisen jälkeen. Rehtori tai opettaja päättää, miten valvonta järjestetään.
- Oppilaan määrääminen poistumaan tulee kirjata.

Häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan oppilaan poistaminen

- Perusopetuslaki 36 b §, lukiolaki 43 § ja laki ammatillisesta koulutuksesta 87 §.
- **Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa** luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulun tilaisuudesta oppilas, joka ei noudata laissa tarkoitettua poistumismääräystä.
- Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa koulun alueelta oppilas, joka ei poistu saatuaan tiedon laissa tarkoitettua opetuksen epäämisestä.
- Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia **oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja**, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Rehtori ja opettaja voivat tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa **ei saa käyttää voimankäyttövälineitä**.
- Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.

Oppilaan opetukseen osallistumisen epääminen

- Perusopetuslaki 36 §, lukiolaki 41 § ja laki ammatillisesta koulutuksesta 85 §.
- **Perusopetuksessa** rehtori voi evätä oppilaan osallistumisen opetukseen **enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi**, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä **myös seuraavaksi työpäiväksi**, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle oppilashuollon palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen.
- **Toisen asteen koulutuksessa** opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi.

Oppilaan opetukseen osallistumisen epääminen

- Opetuksen epäämisestä on aina ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa tarvittaessa koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle.
- Perusopetuksen oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa opetukseen osallistumisen epäämisen jälkeen.
- Opetuksen epääminen tulee kirjata.

Esineiden tai aineiden haltuunotto

- Perusopetuslaki 36 d, lukiolaki 45 § ja laki ammatillisesta koulutuksesta 89 §.
- Kouluun **ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa** sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä.
- **Kiellettyjä ja vaarallisia esineitä ja aineita** ovat muun muassa alkoholi, tupakkalain tarkoittama tupakka ja muut tupakkatuotteet, kuten sähkötupakka ja nuuska, huumausainelain tarkoittamat huumausaineet, veitset, ampuma-aseet, voimakkaat laserosoitimet sekä vastaavat esineet ja aineet.
- **Perusopetuksessa** rehtorilla tai koulun opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta kielletty esine tai aine tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista.
- **Toisen asteen koulutuksessa** haltuunotto-oikeus koskee vain kiellettyjä esineitä tai aineita.

Esineiden tai aineiden haltuunotto

- Jos haltuun otettavaa esinettä tai ainetta hallussaan pitävä oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää haltuun ottamisen, **rehtorilla tai opettajalla** on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen haltuun ottamiseksi **välttämättömiä voimakeinoja**, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.
- Oikeus käyttää voimakeinoja koskee **vain** oppilaan omaa tai muiden **turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita** sekä **perusopetuksessa esineitä tai aineita, joita käytetään oppimisen tai opetuksen häiritsemiseen**.
- Esineen tai aineen haltuunotossa **ei** saa käyttää **voimankäyttövälineitä**.
- Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita on voimassa ajan, jolloin oppilas osallistuu opetussuunnitelman tai opetuksen järjestäjän hyväksymän työsuunnitelman mukaiseen opetukseen tai toimintaan koulussa tai koulun ulkopuolella.
- Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.

Oikeus tarkastaa oppilaan tavarat

- Perusopetuslaki 36 e §, lukiolaki 46 § ja laki ammatillisesta koulutuksesta 90 §.
- Koulun opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, **kielletyn esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta**, jos tällaisen esineen tai aineen hallussa pito on ilmeistä ja oppilas pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole.
- Oppilaalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy.
- Tarkastajan tulee olla oppilaan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen koulun henkilökuntaan kuuluva. Oppilaan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa koulun henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla.
- Tarkastuksen suorittamistavasta voidaan kuitenkin poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä.

Haltuunoton ja tarkastamisen yleiset periaatteet

- Perusopetuslaki 36 f §, lukiolaki 47 § ja laki ammatillisesta koulutuksesta 91 §.
- Toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman **turvallisesti**.
- Toimenpiteillä ei saa puuttua oppilaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi.
- Esineiden ja aineiden haltuun ottamisessa ja oppilaan tarkastuksessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää **hienotunteisuutta**.
- Toimenpiteiden käyttö tulee kouluissa **suunnitella ja ohjeistaa**.
- Toimenpiteistä on ilmoitettava oppilaan huoltajille mahdollisimman pian.
- Oppilaan tarkastaminen ja esineiden ja aineiden haltuun ottaminen tulee kirjata.

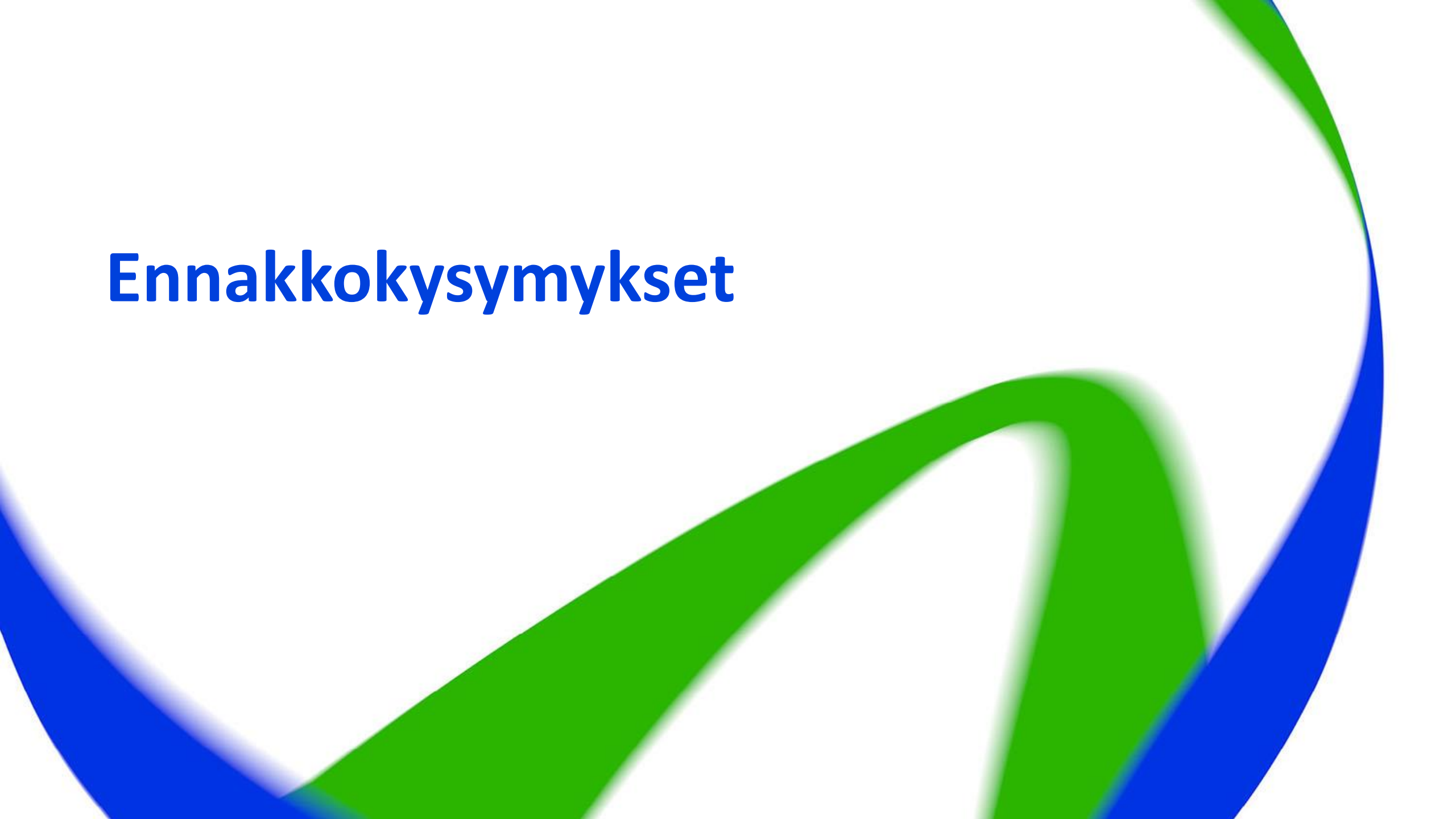
Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen

- Perusopetuslaki 36 g §, lukiolaki 48 § ja laki ammatillisesta koulutuksesta 92 §.
- **Perusopetuksessa häirintään käytetty esine tai aine** tulee luovuttaa oppilaalle oppitunnin tai koulun tilaisuuden päättymisen jälkeen. Jos on todennäköistä, että häirintä oppitunnin jälkeen jatkuu, häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa oppilaalle viimeistään työpäivän päättyessä. **Kielletyt esineet ja aineet** luovutetaan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa **poliisille** tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos oppilaalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan.
- **Toisen asteen koulutuksessa** opiskelijalta haltuun otetut esineet ja aineet luovutetaan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle tai, jos opiskelija on täysi-ikäinen, hänelle itselleen. Esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos opiskelijalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan.

Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen

- Ennen luovuttamista esine tai aine tulee säilyttää huolellisesti.
- Esineiden ja aineiden luovutus tulee järjestää mahdollisimman pian haltuunotosta. Haltuun otetut huumausaineet, ampuma-aseet, aseiden osat, patruunat, ammuksien ja kaasusumuttimet sekä räjähteet tulee luovuttaa poliisille välittömästi.
- Jos huoltaja ei kolmen kuukauden kuluessa haltuunottoa koskevasta ilmoituksesta noudata esinettä tai ainetta, se voidaan todisteellisesti hävittää.
- Esineiden ja aineiden hävittäminen ja luovuttaminen tulee kirjata.

Ennakkokysymykset

Tupakkatuotteet ja tupakointi

- Tupakkalain mukaan tupakointi on kielletty päiväkotien tai esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisätiloissa sekä niiden käytössä olevilla ulkoalueilla. Kielto koskee myös savuttomien tupakkatuotteiden esim. nuuskan ja sähkösavukkeen käyttöä.
- Tupakkatuotteiden hallussapito on **alaikäisillä** kiellettyä ja ne ovat perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa kiellettyjä esineitä ja aineita, joita ei saa tuoda, eikä pitää hallussa koulussa tai oppilaitoksessa.
- Tällä perusteella rehtorilla ja opettajalla on oikeus ottaa haltuun tupakkatuotteita alaikäiseltä.
- Tupakkatuotteiden haltuunotossa ei saa käyttää voimakeinoja, eikä ole oikeutta tarkastaa oppilaan tavaroita.

Jos opettaja menee fyysisesti väliin (rajoittamaan) kahden oppilaan väliseen tappeluun, sovelletaanko perusopetuslakia vai rikoslakia?

- Opetuksen järjestäjä on vastuussa turvallisesta opiskeluympäristöstä.
- Perusopetuslaissa ja toisen asteen koulutuksen lainsäädännössä säädetään tarkkarajaisesti voimakeinojen käytöstä silloin, kun oppilas poistetaan luokkahuoneesta tai oppilaalta otetaan haltuun aine tai esine.
- Koska oppilaan muun kiinnipidon edellytyksistä ja noudatettavasta menettelystä ei ole säädetty perusopetuslaissa, ammatillisen koulutuksen laissa tai lukiolaissa, voi perusoikeuksien rajoittaminen tulla yksittäistapauksissa kyseeseen ainoastaan rikoslain 4 luvun 4 ja 5 §:ssä säädettyinä hätävarjeluna tai pakkotilassa sallittuna tekona silloin, kun vähemmän rajoittavat toimet eivät tule kysymykseen.
- Tällöin kyse on oikeudesta puuttua tilanteeseen fyysisesti rajoittamalla, joka on kaikilla koulun toimijoilla ammattinimikkeestä riippumatta.

Puhelimen käytön rajoitukset

- Perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa voidaan järjestyssäännöissä kieltää puhelimen käyttö oppitunnilla.
- Oppilas voidaan oppitunnin aikana käskää laittamaan puhelin pois esimerkiksi omaan taskuun tai reppuun, jossa puhelin ei häiritse.
- Perusopetuksessa opettaja tai rehtori voi ottaa puhelimen häiritsevänä pois, jos oppilas häiritsee opetusta tai oppimista puhelimella.
- Välitunneilla ei voidaan kokonaan kieltää puhelimen käyttöä, välttämätön yhteydenpito on mahdollistettava esimerkiksi huoltajaan.
- Perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa opettaja tai rehtori voi määrätä oppilaan/opiskelijan poistumaan, jos hän ei kehotuksista huolimatta laita puhelinta pois ja häiritsee sillä.

Oppilaan/opiskelijan vahingonkorvausvelvollisuus

- Koulutuksen järjestäjien tulee ennalta varautua, miten toimitaan, jos oppilaitoksen tai oppilaalle/opiskelijalle lainattua omaisuutta menee rikki tai katoaa.
- Myös alaikäinen vahingonkorvausvelvollinen: määrä, joka hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa, teon laatuun, vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusoloihin sekä muihin olosuhteisiin katsoen harkitaan kohtuulliseksi.
- Huoltaja ei ole vahingonkorvausvelvollinen alaikäisen vahingosta, ellei hän ole laiminlyönyt valvontavelvollisuuttaan.
- Koulun ja alaikäisen huoltajan tulee sopia vahingonkorvauksesta. Koulu ei voi yksin päättää vahingonkorvaamisesta.